

## M.A. (Part—II) Examination

## SANSKRIT

## Paper—III

## (Gadya and Mahakavya)

समय: — होरात्रयम्]

[पूर्णाङ्कः — 100

सूचना :— स्वीकृत सध्वनेन प्रश्नस्योत्तराणि दातव्यानि ।

1. (अ) अधोलिखितेषु कस्यापि एकस्य परिच्छेदस्य अनुवाद, कथं :—

10

इति परितमपितृहरा निर्धर्तितनन्ध्रेष्ठितारशितातले विप्रधनुषविष्टां निभृतमुपभृत्य नलिदुरे समुविश्य मुहूर्तमिव स्थित्वा चन्द्रापीडः सविनयमावादीत् 'भगवति । तत्प्रसाध-प्रतिप्रोत्साहितेन कुतुहलेन कुलीविजयागो नमुषतामुत्तमो लजिमा बलादनिच्छन्तमपि मां प्रनक्तनीति नियोजयति । जनयति हि प्रभुप्रसादलवोऽपि प्रागल्भ्यमधीरं प्राप्नुते । सत्यप्येवमेवावस्थाने कालकला परिचिन्तुमादयति । अशुभानुत्तरपरिग्रहं प्राप्यमारे नति तद्वदि नतिसेवकरमिव ततः कथमेतत्तन्ममनुग्रहमिच्छामि । अतिमहत्तत्तु भवद्दर्शनात्प्रभृति मे जौतुकमन्मिन् विषये । कतरन्मरुतगृणीणं गन्धर्वाणां गुह्यकानानप्सरसां वा कुलमनुगृहीतं भावयत्या जन्मन ?

अथवा

एवमुक्तरथ सध्व कण्ठजलः प्रत्यवादीत- राजपुत्रे ! किं ब्रवीमि ? कोऽयं मे नाभिधेयविषयमन्तरलेखाय । वा कन्दमूलमलङ्गी शान्तो वनवासनिरतः दुःखिणः अथ वा अपमशन्तजनोचितो विषयोपभोगमिलाप्रकलुषो मन्मथ विविध विलाससङ्कटो रागत्रयः प्रापञ्चः । सविभक्तुपापन्तमालोक्य, किमरब्धं वैवेन ! अपन्तेनैव खलूपहास । स्वदत्तमीश्वरो नयति जनम् । न जाने किमिदं बलकलायां समुपशन्, अतर्हो जयानां समुचितम्, किं तपसोऽनुसन्धम्, आहोस्मिन्, धर्मेन्द्रेणाङ्गमिदम् । अमूर्ख्यं विहम्बता केवलम् । अवश्यकपत्तीथमिदम् । अमर उपायो न दृश्यते अन्य क्रतिक्रिय गोत्रलभ्यते अन्यच्छरणं नास्तीक्यते, अन्य गतिरिति । अकथ्यमाने च महानवधेमेतिपातो जायते ।

(ब) महश्चेतयः परिप्रदिक्रमं कुरुत ।

10

अथवा

महाश्वेतवृत्तान्ताधारेण ब्रजान्य गद्यशैल्या, विशेषान् वर्णयत ।

(1947)

[illegible]

1. 2.

- (1) कः कृत्येति उच्यते, तत्र चत्वारिभिः नतिः ।

[illegible]

- (2) प्रजानां विनियोगान्प्रक्षणाद्भरगादपि ।

[illegible]

- (3) तस्य इक्ष्वाकुनेन नाम्ना मगधवंशजा

$$\frac{1}{2} \left( \frac{1}{2} \right)^n = \frac{1}{2^{n+1}}$$

- (4) गगोहिरान् गृध्रन्ती सृष्टेर्गिरिकर्णोन्मुखैः

$$\frac{d^2 u}{dx^2} + \frac{1}{x} \frac{du}{dx} + u = 0$$

- (5) मृतां तस्मिन् नुरगे, मृत्वा प्रतिनिधिं श्रुति ।

3. 7. 50. 1950. 2. 5. 1950. 2. 5. 1950. 2. 5. 1950.

(प्र) दिव्य<sup>०</sup> द्वयं निगता

8

- (1) प्रमाणनियुक्त निकायों के निर्धारित उपनामों पर अधिसूचना

- (2) समाप्त दिनांक :-

- (3)  $\overline{F}_2 = \sum_{i=1}^n \overline{F}_2^i$

- (4)  $\gamma_H \neq 0$ ;

(क.मारमंभवम्)

3. (अ) त्रयाणां श्लोकानां मरिक्ताश्रया सन्निवृत्तमुखादौ कार्यं -

12

- (1) गन्धर्वगण मन्त्रः शृङ्गः श्रेष्ठतरुणः उग्रः प्रसङ्गः उग्रः नः राक्षसः शुभः ।

यदं सहेतुं भस्मरस्य भेलवं शिरिकिञ्जं न पुनः पतत्रिजः । ।

- (2)  $\frac{1}{x^2} = x^{-2}$  का अवकलन

तन्मुक्तं सङ्गवर्तमानमिति निर्मु.

$$\frac{1}{\sqrt{\pi}} \int_{-\infty}^{\infty} f(x) e^{-x^2} dx = \frac{1}{\sqrt{\pi}} \int_{-\infty}^{\infty} f(x) e^{-x^2} dx$$

हन्तेऽहोः वयः स्मर्त्तुं शक्यते ।

- (3) कुले प्रकृतिं प्रथमं वेदतः  
त्रिलोकैन्दरमिवोदितं वपुः।  
अनृत्यमैश्वर्यमूर्तं भवं वपुः  
एतः फलं भवतिक्रमतः परं वद।।
- (4) कियच्चिरं श्रम्यसि गौरि ! विद्यते  
ममापि पूर्वाश्रमसन्धितं तपः।  
तदर्थभागेन लभस्य काङ्क्षितं  
परं तमिच्छामि च साधुवेदितुम्।
- (5) तं वीक्ष्य वेगधूमती सरसाङ्गणष्टि  
भिक्षेपणाय पदमुद्धृतमुद्वहन्ती।  
भार्गविलव्यतिकराकूलितेव सिन्धुः  
शैलधिराजतनया न यदी न तस्थौ।।

(ब) पर्वते-भट्ट संवादं वर्णयत।

8

अथवा

पचनसर्गमनुसृत्य महाकविकलिदासेन उग्रेजितानां सुभाषितानाम् विवेचनम् कुरुत।

(नैपथीयचरितम्)

4. (अ) त्रयाणां श्लोकाणां सविवेचनमनुवादं कुरुतः —

12

- (1) अये कियच्चयुनैपि दूरं व्यर्थं परिश्रम्यसि वा किन्दर्शनम्।  
उदेति ते भीरवे किन्तु प्राप्ते विलोक्यत्य नयना यनली ?
- (2) धर्मः अप्रमत्तसहं भवत्य विषद्विहरी अनुद्वैकगत्य।  
अहो विगुह्यं तव जगितं न स्मरस्य सख्यं वदसऽन्येन।।
- (3) बन्धनं दिव्येनतिरिच्य कश्चित्प्राशदिरसादितं पीक्यस्यात्।  
एवं दिनं मधुशी तन्नरस्य स्वभोगभाग्यं विरलोदयस्य।।

- (4) धरणिर्धरेऽपिह नैवर्द्धयं लीला । एतेऽपिदुर्गतेषु ।  
हैमेषु दुर्गेश्वरमेकं पूजं भूमाभि भूलोकविलोकनोत्तमः ।
- (5) स्वर्गायाममुषा जिनीयसं नालामृषाशास्त्रजुषो भजानः  
अमरानुरागं तद्गुणवृद्धिं कथं विदयाद्धि गुणमर्धते ।
- (6) सुवर्गैर्जायतेऽर्धं तूर्यं स्वर्गोहिनीं वरिकायावकोर्गैः ।  
तं ईश्वरं समरकेतिकान् प्रसूतं समरवृद्धमप्येः ।

(ब) निम्नी द्वयं लिखत :—

8

- (1) सङ्गमः सौन्दर्यं वर्णयत ।  
(2) सुवर्गहंसः  
(3) भगवन्तः ।  
(4) अङ्गनाम्नाः वर्णयन्तः ।

(किरानर्जुनीयम्)

5. (अ) निम्नी द्वयं लिखत :—

8

- (1) दूर्योधनस्य नीतिवर्णनम् ।  
(2) त्रिवर्गः ।  
(3) एते चरन्त्य निवेदनम् ।  
(4) द्वैतवचनम्

(ब) युधिष्ठिर उवाच । द्रौपद्याः उक्तेः सन्निवर्तः लिखत ।

12

अथवा

भारतेऽभ्युदयः — किन्तरेण समीक्षितम् ।